

ΚΑΘΕΦΕΦΤΗΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΑΜΠΕΛΟΧΩΡΙΤΩΝ

Οκτώβρης 1989

ΚΑΘΕΡΕΦΤΗΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΑΜΠΕΛΟΧΩΡΙΤΩΝ

Οκτώβρης 1989

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β'

Τεύχος 28

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ

Β ΒΑΣΙΛΩΝΗΣ ΑΡΧΕΛΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ Ευδοκία

ΗΜΕΡΟΜ. 16-9-91

ΑΡΙΘ. 24638

«ΚΑΘΡΕΦΤΗΣ»

Συντάσσεται από Επιτροπή
Μελών του Συλλόγου και
της Αδελφότητας
Αμπελοχωριτών
ΕΔΡΑ: ΓΙΑΝΝΕΝΑ

Δ/νση περιοδικού - Επικοινωνία

Κώστας Σιώτος
Ρώμα 17
452 21 Γιάννινα
τηλ. 35200 - 33051

Γιώργος Αναστασίου
Ριζάρη 16
452 21 Γιάννινα
τηλ. 37286

Χρήστος Δημοσθ. Αλεξίου
Μιχ. Βόδα 215
104 46 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 3600611

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

Εσωτερικού Δρχ.: 500
Εξωτερικού Δολ. 20

ΕΓΓΡΑΦΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ —
— ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ:

Χρήστος Ε. Σιώτος
Γύρα 6 - Τηλ. 30538
453 33 Γιάννινα

ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ

Σύλλογος Απανταχού
Αμπελοχωριτών
Χρυσ. Σμύρνης 8
453 32 ΓΙΑΝΝΕΝΑ

Αδελφότητα Αμπελοχωριτών
Φυλής 24
104 33 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 8235570

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Αλεξίου Χρήστος Δημοσθ.
Αναστασίου Γιώργος Δ.
Αναστασίου Κώστας Δ.
Σιώτος Κώστας Ε.

Υπάρχει Ελπίδα

Αποτελεί παρήγορο φαινόμενο η πράξη συμπατριωτών μας, για έργα ευποιΐας στο χωριό, στη σημερινή εποχή του άκρατου ατομικισμού και απύθμενου μηδενισμού!

Δεν είναι μόνο παρήγορο φαινόμενο. Είναι μια ελπίδα: ότι ο άνθρωπος έχει και την καλή του πλευρά.

Υπάρχουν στιγμές που όλοι μας αισθανόμαστε πλήρη απογοήτευση από πράξεις και αντικοινωνικές συμπεριφορές του ανθρώπου όχι μόνο σε ατομικό επίπεδο αλλά και σε μαζικό. Και όλοι αναρωτιόμαστε: Πού πάμε;

Και να έρχονται πράξεις αλτροΐσμου και αλληλεγγύης συνανθρώπου μας που μας δίνουν ελπίδα. Ο άνθρωπος έχει και την καλή του πλευρά.

Με αυτές τις αισιόδοξες σκέψεις όχι μόνο θέλω να επαινέσω την ωραία πράξη των συμπατριωτών μας που συνεχίζουν την παράδοση των αιώνιων Ηπειρωτών, αλλά να καταδείξω την καλή πλευρά του ανθρώπου.

Είμαι από τους αισιόδοξους. Παρ' όλους τους κλυδωνισμούς, παρ' όλα τα παραπατήματα ο άνθρωπος θα βρει το δρόμο του. Θα βρει την αλήθεια! Στο βάθος μακριά στον ορίζοντα αχνοφέγγει η ελπίδα ότι ο άνθρωπος θάναι καλύτερος και ας λένε ό,τι θέλουν οι σύγχρονες Κασάντρες. Παράδειγμα οι συγχωριανοί μας, οι αιώνιοι Ηπειρώτες.

Κ. Α.

ΠΩΣ ΔΑΜΑΖΑΝΕ ΤΟΥΣ ΒΡΑΧΟΥΣ

Χρήστος Γ. Πάνος

Υπάρχουν πράγματα που στη θύμησή τους δίνουν με έμφαση την εικόνα μιας κοινωνίας, τη ζωή και τις σχέσεις των ανθρώπων που την απαρτίζουν, το δράμα της ή ακόμα τη μεγαλοπρέπειά της.

Οι νόμοι είναι απαραίτητοι για να ζήσει και να αναπτυχθεί μια κοινωνία όπως ακόμα και οι άγραφοι νόμοι όταν πηγάζουν από το αλάνθαστο λαϊκό αίσθημα. Αυτό στηρίξανε για πολλά χρόνια ολόκληρες κοινωνίες και τις προωθήσανε παρ' όλο που τα χρόνια ήταν δύσκολα και πολλές φορές βάρβαρα.

Παράλληλα με τους νόμους αναπτύχθηκαν και οι θεσμοί, καρπός των ανανγκών της κοινωνίας μας. Αναμφίβολα η «ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ» ήταν και είναι θεσμός ανάγκης. Έπρεπε να λυθούν ζωντανά υπαρκτά προβλήματα όταν το κράτος αδιαφορούσε ή αδυνατούσε να τα λύσει. Τέτοια προβλήματα ήταν και είναι τα υδρανωνεία, οι ξεφυρες, οι δρόμοι σύνδεσης, οι εκκλησίες, δεντροφυτεύσεις, το πρώτο κλπ.

Τα χωριά που το αίσθημα αυτού του θεσμού είναι ανεπτυγμένο, δεν μπορεί να είναι άλλα από τα ορεινά χωριά, τα απομονωμένα από τα αστικά κέντρα και τις περισσότερες φορές τα ξεχασμένα από την επίσημη πολιτεία. Το χωριό μας εκείνα τα χρόνια ήταν και απομονωμένο και ξεχασμένο από την πολιτεία. Έπρεπε λοιπόν να παλέψει για να ζήσει — και πάλεψε σκληρά και δεν έζησε μόνο αλλά μεγαλουργήσε. Δεν είναι στην πρόθεσή μου να επεκταθώ σ' αυτό το τελευταίο στόχος αυτού του κομματιού είναι να θυμήσω στους παλαιότερους να είναι τα χρόνια που «Δαμάζανε τους βράχους», να τα πω στους νεότερους, που ίσως δεν τα ακούσαν ποτέ και το σπουδαιότερο, θα θυμηθώ να πω, να ξαναξυπνήσω αυτό το αίσθημα που σήμερα ακόμα το έχει ανάγκη το χωριό μας.

Δεν ξέρω αν και πως λειτούργησε ο θεσμός της προσωπικής εργασίας πριν τον πόλεμο. Απ' ότι όμως μας άφησαν πίσω οι πρόγονοί μας, θα πρέπει να λειτούργησε — και μάλιστα εντονότερα από τις μέρες μας. Εξ άλλου, οι ανάγκες της εποχής ήταν μεγαλύτερες και ο τρόπος ξεχασμένος.

Όσες φορές δεν ακούσαμε την φράση από τους παλαιότερους «Εμείς ζούμε πίσω από τον άλλο κόσμο».

Έπρεπε λοιπόν να δαμάσουνε τα ρέματα, να χτίσουνε γεφύρια, να ανοίξουνε τους δρόμους — άξονες για την επαφή με τον άλλο κόσμο κατ' αρχήν και για τις εσωτερικές λειτουργίες του χωριού.

Ο δρόμος για το Στενό, για τις λίγες οικογένειες που ξεχειμωνιάζαν εκεί κάτω, για άλλους που κληρονόμησαν κάποιο κηπάρι και μια συκιά ίσως και το κυριότερο για όλο το χωριό που έπρεπε να κατέβει στο μύλο να αλέσει.

Τους μυλωνάδες που θυμάμαι εγώ ήταν, ο Θύμιο - Τόλης και ο Κίτσος του Βασιλήτρη με τον μύλο τον Βακούφκο όπως τον λένανε.

Η Πολιτσα μέσω ξεροπήγαδου και Αλουβρέτ, για τις περισσότερες ίσως οικογένειες που ξεχειμωνιάζανε εκεί, στον άξονα του δρόμου, που σε ένα άλλο κομμάτι είχα ονομάσει Γολγοθά, για την Φανερωμένη.

Το πως ανοίχτηκαν οι δρόμοι από τον Α' - Νικόλα και κάτω, όπως ακόμα από τον Σταυρό στο Ξεροπήγαδο δεν το ξέρω και δεν θα αναφερθώ σ' αυτούς.

Θα θυμήσω όμως για λίγο την δεκαετία του '50 που ήταν επιφορτισμένη με ένα από τα δυσκολότερα έργα.

Έπρεπε να ανοίξουμε τις σκάλες μετά τον Σταυρό και τα δοντάκια. Για όσους δεν τα ξέρουνε αυτά τα σημεία, είναι θεόρατοι μονοκόμματοι βράχοι και κάτω γκρεμός - χάος, που δύσκολα κοιτάζε κανείς γιατί τούρχειται σκοτούρα.

Εκείνο που έχει σημασία και δίνει μεγαλύτερη έμφαση στον θεσμό είναι πως κάθε σπίτι χρεώνονταν με κάποιες μέρες προσωπικής εργασίας, που αν αδυνατούσε να τις εκτελέσει μπορούσε και να τις πληρώσει — και τις πλήρωνε.

Και ακόμα για εκείνους που τις εκτελούσαν οι μέρες αυτές δεν ήταν άλλες από εκείνες τις λιγροτές, τις ακριβές μέρες που έρχονταν οι χωριανοί μας από τα πολύκαιρα ταξίδια για να δούνε τις οικογένειές τους και να ξαποστάσουν. Οι μέρες αυτές λοιπόν δεν μπορούσαν να είναι άλλες από τις μέρες του Πάσχα και του πανηγυριού.

Αριστοί μαστόροι όλοι τους, κεντούσανε την πέτρα με το σφυρί και το καλέμι. Πως όμως να παλαίψουνε εκείνους τους βράχους που σαν χτύπαγε τον λόστο έβγαζε τσίκες. Πενιχρά τα μέσα, λίγοι λόστοι, τασμάδες και φτυάρια και δυο - τρεις παραμίνες ήταν τα εργαλεία του θα ρίχνανε τους βράχους.

Σαν χτύπαγε η καμπάνα, τα πέρνανε στους ώμους και τραβούσανε μπροστά για την εργασία του τρόμου.

Κάποια μέρα στη χωραφιά λέγανε πως λίγο έλειψε και θα τον έπενε ο βράχος τον μπαρμπα — Γάννη τον Γέροντα.

... Κάπου ρίχνανε και κάνα δυναμίτη, σπάζα των εργολάβων και τις τούπες τις ανοίγανε με λόστους και παραμίνες. Κι όμως η πιστη, η αυτοπεποίθηση και η σκληρή δουλειά έκανε το θαύμα της.

Δεν θα ξεχάσω ποτέ μια φράση του Νίκου - Νουτσόπουλου στον Μήτσο - Νουτσόπουλο μπροστά στο μαγαζί του πατέρα μου: «Αύριο θα φάμε τον βράχο» χωρίς να καταλάβω τίποτε, εντυπωσιάστηκα τόσο πολύ που έτρεξα και ρώτησα τον πατέρα μου αν οι μεγάλοι τρώνε τους βράχους. Κι εκείνος υπομονετικά και πιστικά, όπως πάντα, μου εξήγησε τι σήμαινε η φράση.

Δεν ήταν μόνο τα βράχια, αλλά και ο χαλιός. Πόσες φορές δεν ανοίξανε κάποιο μονοπάτι στο χαλιά κι αμέσως μετά έφευγε ολόκληρο κομμάτι ίσα μ' ένα στρέμμα, όπως λέγανε τα βράδια που γυρνούσαν, με ορμή και τα ισοπέδωνε όλα. Τα τεχνικά δεν ήταν άλλα από κάποια ξερολιθιά ή ένας ογκόλιθος έτσι τοποθετημένος που να κρατάει τον χαλιά.

Τα μεσημέρια που σταματούσανε για φαγητό, ψάχνανε ανάμεσα στα βράχια για λίγο ίσκιο. Ο μόνος ίσκιος που μπορούσες να βρεις ήταν στις ρίζες των βράχων που τρύπωναν τα παγούρια με το νερό να το κρατήσουν δροσερό.

Σίγουρα υπάρχουν πολλές λεπτομέρειες από εκείνη την επιχείρηση. Αυτές θα μπορούσαν να τις διηγηθούν και να τις γράψουν συντελεστές της που ζούνε σήμερα όπως ο Νικο - Νουτσόπουλος, ο Κώστας Πραμαντιώτης και τ' όσοι άλλοι, θα είχε ενδιαφέρον.

Το κομμάτι αυτό όπως είπα και παραπάνω έχει σαν στόχο να φρεσκάρει τις μνήμες μας, να φωτίσει τους νεότερους και προπαντός να κεντρίσει το ενδιαφέρον της κοινότητας και όλων των χωριανών μας και να ξαναζωντανέψουμε αυτόν τον θεσμό, που τόση μεγάλη ιστορία έγραψε στο χωριό μας. Κάθε οικογένεια να χρεωθεί με κάποιες μέρες εργασίας, υπάρχουν τόσα πράγματα που πρέπει να γίνουν.

Εκείνοι που αδυνατούν να την εκτελέσουν ας τις πληρώσουν στην κοινότητα, έτσι θα έχουμε και κάποιο εισόδημα που θα το χρησιμοποιήσουμε για έργα που τόσο ανάγκη έχει το χωριό μας.

Δεν ξέρω τι απέγιναν οι λαϊκές συνελεύσεις, πάντως η επόμενη που θα γίνει, ας μπει το θέμα για ν' αποφασίσουμε όλοι μαζί.

Εγώ προσωπικά το θεωρώ αρκετά σοβαρό και προπαντός ιστορικά αναγκαίο.

ΠΑΛΙΑ ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΑ

Το δόντι που δεν πονούσε

Ήμουν 10 χρόνων τότε. Μαθητής στην Τετάρτη τάξη του Δημ. Σχολείου Αμπελοχωρίου (Σκλούπου). Δάσκαλός μου ήταν ο Χριστοδουλος Φλούδας από την Άγναντα. Καλός κι εργατικός, αλλά λίγη ανάποδος και απαιτητικός. Σώνει και καλά ήθελε και επέμενε να μάθουν όλα τα παιδιά γράμματα. «**Ουδείς αμελέτητος στο Σχολείο**», μας έλεγε κάθε μέρα στο σχολασμα. Αυτό από τις πολλές φορές το συνηθίσαμε κι εμείς και όταν τελειώνοντας τα μαθήματα φεύγαμε, «ουδείς αμελέτητος στο σχολείο» λέγαμε, άλλος από μέσα του και άλλος σιγοψιθυρίζοντας, γιατί αν μας έπαιρνε χαμπάρι, το σκηνικό θ' άλλαζε αμέσως. Αγρίευε κι έπεφτε η βέργα σκληρή στις παλάμες μας. Άει λοιπόν να πας στο σχολείο αδιάβαστος.... Τρομάρα μας!

Να λείψεις; Οι απουσίες δεν επιτρέπονταν, εκτός από αρρώστια εξακριβωμένη. Αλλιώς θα έβρισκες τον μπελλά σου.

Χωρίς χρονοτριβή επισκεπτόταν στο σπίτι το μαθητή του, για να μ' άθει τί συνέβη. Πίνοντας τον καφέ του, με τρόπο ήρεμο, γεμάτος χαμόγελα μάθαινε τα καθήκαστα και σχημάτιζε τη γνώμη του, η οποία δυστυχώς για μας, ήταν πάντοτε σωστή.

Όμως, παρ' όλο που ξέραμε την τακτική του και παρ' τις προφυλάξεις και τη θέλησή μας κάπου - κάπου από ακατανίκητη ανάγκη, ή να αποφύγουμε την τιμωρία από ορισμένους παράλογισμούς μας, αν και ξέραμε πως τα ψέματά μας θα τα βρίσκαμε στο πιάτο μας, την παθαίναμε, όπως κι εγώ κάποτε.

Μια φορά μετά τα απογευματινά μας μαθήματα, εγώ και η παρέα μου, ο Βασίλ' Μπαλωμένος, ο Βαγγέλ' Τριάντος και ο Αποστόλης Πατσιούρας, ξεχαστήκαμε με τα παιχνίδια μας και με το λίγο — λίγο ακόμα, πήγαμε στα σπίτια μας στο σουρούπωμα.

Έλα τώρα, ξεθεωμένοι από την κούραση, να διαβάσεις για πρωί να για την άλλη μέρα μαθήματα και να λύσεις και τα προβλήματα της αριθμητικής, τα οποία για μένα ήταν «βουνό», γιατί σαν «κουμπούρας» που ήμουν δεν τα συμπαθούσα, ούτε τα καταλάβαινα.

Έτσι, στο φως της λάμπας με το πετρόλαδο, πάνω σ' ένα κομματι σανίδας στα γόνοτά μου για τραπέζι, προσπάθησα να διαβάσω και να γράψω, αλλά δεν τα κατάφερα. Είχα αποκάμει και δεν καταλάβαινα τίποτε.

Θα το πιάσω στον ύπνο και ό,τι «βρέξει ας κατεβάσει», είπα μέσα μου. Όμως από την έγνοια, το φόβο και τις τύψεις, δεν κατάφερα να τον απολαύσω. Όλο σκέψεις ήμουν για το ένα, για το άλλο, όλα προς το κακό.

Έπρεπε λοιπόν να πάρω μια απόφαση. Να βρω μια δικαιολογία να μην πάω στο Σχολείο. Έτσι μόνο θα απέφευγα τις γκρίνιες, τις επιπλήξεις και τα δυσάρεστα επακόλουθα.

Τλουπωμένος στη ζεστή φλουκωτή βελέντζα μου, αποφάσισα χωρίς να το καλοσκεφτώ να κάμω τον άρρωστο και να προφασιστώ πως με πονούσε το δόντι. Αυτό σκέφτηκα εκείνη τη στιγμή. Όμως η δικαιολογία αυτή, όπως αποδείχτηκε, ήταν επιπόλαια και την πλήρωσα με στενοχώριες και πόνο.

Ήσυχος πλέον και ικανοποιημένος, απολαμβάνοντας τη ζεστασιά αποκοιμήθηκα σαν το αθώο περιστερί. Το πρωί όταν ξύπνησα, έβαλα την απόφασή μου σε ενέργεια.

— Μάνα, α,α,α! Μωρ' Μάνα, α,α,α!

— Τι συμβαίνει μωρέ, Μήτσο και φωνάζεις σαν το τραγί που βελάζει όταν το σφάζουν; Μου απαντά η μάνα μου. Καλή της ώρα, εκεί στον άλλο κόσμο που βρίσκεται τώρα!

— Μανούλα μου με πονάει το δόντι μου, πολύ, τόσο πολύ που κοντεύω να τρελλαθώ και να κόψω πέρα....

— Καλά. Κάμε υπομονή και δεν πιστεύω να κόψεις πέρα. Κατι μπορεί να γίνει, θα βρεθεί ο τρόπος. Να βάλει στο στόμα σου μια γουλιά νερό κρύο. Ίσως να ξεθυμάνει ο πόνος.

— Φτου! Δεν περνάει μάνα. Με το κρύο νερό, χειρότερα είναι. Πω, πω ο μαύρος τι έπαθα, α,α,α....

— Καλά, τότε, κράτα λίγο ζεστό νερό. Μπορεί αυτό να του αρέσει και σταματήσει ο πόνος.

— Ούτε μ' αυτό γίνεται μάνα. Το ίδιο πονάει.

— Τότε, θα φωνάξω τη θειάκω - Μάρω (αδερφή του παππού μου, σύζυγος του Κώστα Παρασκευά), αυτή κάτι θα ξέρει.

Σε λίγο, να και μπαίνει στο σπίτι, η θειάκω η Μάρω χαμογελαστή, κρατώντας ένα κουτακι με τα μαγικά της, όπως κατάλαβα, βότανα. Μια γριούλα συμπαθητική, με καμπούρα, μια σταλιά άνθρωπος, κάθισε πλάι μου και λέει:

— Τι έπαθες μωρέ κακάντρα; Φοβάσαι εσύ γκοντζιά μ' παλικαράκι απ' ένα μικρό κοκκαλάκι και κλαις να να είσαι νιάνιαρο; Ντροπή σου!

— Άει, μωρ' θειάκω Μάρω Εμένα με πονάει το δόντι μου και συ με κοροϊδεύεις; Χτυπάει τσουκανιές και κοντεύω να τρελλαθώ.

— Δε σε κοροϊδεύω ψχήμ' Για να δώ; Δε το βλέπω άρρωστο, βρε κατεργάρη!

Μήπως το ένα, μήπως το άλλο, κόντεψε να με βγάλει στα φόρα.

— Α, α, α, εγώ, πονάω και συ με δουλεύεις; Φεύγα από το σπίτι

μου, δε σε θέλω! Φεύγα....

— Καλά, καλά δε σε πειράζω....

Είκαμε πρώτα την προσευχή της πήρε από το κουτί ένα μπουκαλάκι μ' ένα υγρό μέσα, εκαμα γαργάρα μ' αυτό δυο φορές και αφού άλειψε το δόντι και το μάγουλό μου απ' έξω με το λαδάκι της Γιανναγίας, μου έδεσε στο μάγουλό μου μαλλιά προβάτου κι εφυγε.

Το μεσημέρι άλλη λαχτάρα. Ήρθε ο δάσκαλός μου να με δει. Ευτυχώς δεν κάθησαι πολύ. Κοίταξε το δόντι μου, μου έβαλε λίγο ιώδιο που είχε φέρει μαζί του και κουνώντας το κεφάλι του αινιγματικά έφυγε.

— Μήτσο, μου λέει η μάνα μου, δε θα φας τίποτε σήμερα;

— Ίτως μπορώ να φάω μωρ' μάνα με τέτοιο πόνο που έχω; Φέρε μου λίγο γάλα. Αν μπορέσω θα το ρουφήξω σιγά, σιγά. Δεν έτρωγα τίποτε άλλο. Για να μην προδοθώ, μόνο με γάλα και κουρκούτι την έβγαλα. Το απομεσήμερο πέρασε να με δει και ο μπάρμπας μου ο Βασίλ' Πάνος, ο οποίος αφού είδε το δόντι, είπε της μάνας μου:

— Αν δεν περάσει ο πόνος, καλά είναι να το βγάλετε το δόντι. Γιατί αν πρησθεί, θα μάσει πύο και τότε και πολύ θα υποφέρει και το δόντι δε γλιτώνει..

Χόντραιναν τα πράματα! Έβλεπα πως έπαιρναν διαστάσεις. Μετάνιωσα βέβαια πικρά για το ψέμμα που είπα και ασφαλώς θα ήταν προτιμότερο να πληρώσω για την αμαρτία μου, παρά να γίνω ψεύτης, αλλά μπορούσα τώρα να οπισθοχωρήσω; Ήμουν μικρός ακόμα και άμαθος στα πολλά ψέμματα. Μόνο ήταν δύσκολο να βρω τον τρόπο για να καλύψω το πρώτο μου ψέμμα. «Όταν προσπαθείς να καλύψεις με ψέμμα ένα σφάλμα σου, λέει ο Μουρ, είναι το ίδιο σα να θέλεις να εξαλείψεις κηλίδα από τα ρούχα σου, ανοίγοντας μια τρύπα στο λερωμένο μέρος».

Θα τα κατάφερνα; Να πω τι; πώς πέρασε ο πόνος αμέσως; Φοβόμουν τις κοροϊδίες και τα πειράγματα. Όλοι θα γελούσαν με μένα, οι συμμαθητές μου θα με κοροϊδεύαν και θα με αποκαλούσαν ψεύτη. Κι ο δάσκαλός μου τι θα έλεγε; Τι θα ήτανε με μένα; Δε μπορούσα να ξέρω πως θα ξεμπερδούσα.

Για όλους αυτούς τους λόγους, άφησα τα πράγματα να εξελιχθούν από μόνα τους, ενώ συγχρόνως εγώ έπρεπε να παίξω το βολί μου. Τα βράδια όσο οι δικοί μου ήταν ξυπνητοί, εγώ βόγγουσα και κατά διαστήματα έκλαιγα, πότε σιγανά και πότε δυνατώτερα. Σωστός ηθοποιός είχα γίνει, τρομάρα μου! Από τη στενοχώρια, δεν είχα συνεχή ύπνο και όλο κλαθμύριζα. Κάθε τόσο ερχόταν η μάνα μου να με δει πως πάω, να μου βάζει μαλαχτικό στο μάγουλο, ή να μου δώσει κάτι να πιώ, κι εγώ συνέχεια «έπαζα το βολί μου»

Το πρωί, όταν κατάλαβα πλάι μου τη μάνα άρχισα πάλι τα ίδια. — Δεν πάει άλλο μου είπε. — Σήμερα θα πάμε στον Στέλιο, να σου βγάλει το δόντι. Έτσι και εσύ θα ησυχάσεις κι εμείς. Θ' αρχίσεις να πηγαίνεις στο Σχολείο, όσο γίνεται γρηγορότερα, για να μη χάσεις τη σειρά σου.

Τί να πω εγώ τώρα και τι να κάμω; «Μπρος γκρεμός και πίσω ρέμα». Προτίμησα όπως τα κατάφερα να το βγάλω και ας γίνει ό,τι γίνει... Ο Στέλιος Ξεκάρφωτος δεν ήταν ειδικός, ούτε έμπειρος για τέτοια. Ευκολίες έκανε ο άνθρωπος και γι' αυτό δε ζητούσε πληρωμή. Γίγαμε με τη μάνα μου στο μαγαζί (μπακάλικο και ραφτάδικο) και περιμέναμε. Ήρθε και ο Βασίλ' Πάνος, για να βοηθήσει όπως κατάλαβα. Εγώ μουδιασμένος από το φόβο, μιλιά δεν έβγαζα, ούτε «γκίχ» που λένε, γιατί ο Στέλιος όταν αγρίευε δεν αστειευόνταν. Καθόμουν σα «γάτος βρεμένος» σε μια καρέκλα και το μόνο που έκανα νοερά, ήταν η προσευχή μου. Παρακαλούσα το Χριστό και την Παναγία να μου συγχωρήσουν την αμαρτία και να βοηθήσουν να βγει το δόντι με ευκολία. Σε μια στιγμή με πλησιάζει ο Στέλιος με μια τανάλια στο χέρι και μου λέει:

—Κλείσε τα μάτια σου και να τ' ανοίξεις όταν σου πω εγώ. Μη φοβάσαι δεν παθαίνεις τίποτε. Μην κουνηθείς όμως, γιατί μπορεί να σπάσει και τότε πρέπει να το βγάλουμε με το μαχαίρι. Και όταν ο Βασίλ' Πάνος με κρατούσε γερά να μην κουνηθώ, «κράκ» το τράβηξε και το έβγαλε με την πρώτη. Εκείνη τη στιγμή εγώ με τα μάτια κλειστά ακόμα, φώναξα μ' ένα «αχ», ενώ ο ουρανός μετά μου φάνηκε «σφοντύλι».

Κοίταξαν το δόντι απ' εδώ κι απ' εκεί και είπαν: «Κρίμα το δόντι ήταν γερό! φαίνεται νευρόπονος ήταν».

Ο δε Στέλιος δίνοντάς μου το, ειρωνικά είπε: «Πρόσεχε Μητσάκι να μη βγάζεις τα γερά δόντια! Να έχεις υπομονή και να περιμένεις....».

Στο σπίτι που πήγα, έπειτα από τις γαργάρες και τ' άλλα που έκανα, η αιμορραγία σταμάτησε και ο πόνος λιγόστεψε. Ένιωσα καλύτερα και ο εαυτός μου συνήλθε.

Ησύχασα πια και χάρηκα που βγήκα μπεραέτι απ' αυτή τη βλακώδη περιπέτεια και δεν έγινα ρεζίλι.

«Το ψέμμα λέει ο Ρίτον, είναι το όπλο των αδυνάτων». Ένας τέτοιος ήμουν κι γώ τότε...

Τέλος, για να βγει το νέο μου δόντι καλό και γερό, όπως μου είπε η μάνα μου, πέταξα το άρρωστο στη στέγη του σπιτιού μου λέγοντας τρεις φορές: «Να, κρούνα κόκκαλο και δώσ' μου σιδερένιο».

ΔΗΜ. ΤΟΛΗΣ

Άγνωστοι Σκλουπιώτες

Ευθύμιος Κων. Τόλης

Ένας ακόμα άγνωστος Σκλουπιώτης στους πιο πολλούς χωριανούς μας. Είναι ο Ευθύμιος Τόλης του Κώστα. Γεννήθηκε στο χωριό μας το 1933. Από μικρός έφυγε για την Αθήνα το 1949. Έπιασε δουλειά στο Ραφτάδικο του Δημοσθένη Παπαπέτρου και εκεί εργάστηκε 20 ολόκληρα χρόνια. Εκεί έγινε ένας σωστός Επαγγελματίας Ράφτης. Το 1950 παντρεύτηκε την Τριανταφυλλιά Κωνσταντινίδη που κατάγεται από την Καβάλα. Έχει ένα γιο τον Νικόλαο που γεννήθηκε στην Αθήνα το 1950, σήμερα είναι εγκατεστημένος στην Αμερική και ασκεί το επάγγελμα του Χρηματομεσίτη. Απ' τον γιο του Νικόλαο έχει δύο εγγόνια.

Ο Θύμιος σε πρόσφατη φωτογραφία του

Ο Ευθύμιος έφυγε με την οικογένειά του το 1970 για την Αμερική. Αρχικά άνοιξε κατάστημα Σούπερ Μάρκετ και μετά από 10ετία περίπου άσκησε πάλι το Επάγγελμα του Ράφτη. Εδώ και μερικά χρό-

να είναι δοκιμαστής ενδυμάτων σε μια από τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις της Αμερικής την «Γουάλαξ» που έχει 314 καταστήματα.

Η διεύθυνσή του στην Αμερική είναι: EFHIMIOS TOLIS

65 CHARLES ST - DUMONT N. J. — 07628 — USA

Στο χωριό μας ήλθε μόνο μια φορά για πολύ λίγο το 1969. Η επιθυμία του είναι μέσα στα επόμενα δυο - τρία χρόνια να γυρίσει στην Ελλάδα μαζί με την γυναίκα του για μόνιμη εγκατάσταση. Σκέφτεται να φτιάξει στο χωριό ένα μικρό σπιτάκι για να μπορεί να απολαμβάνει το χωριό κοντά στους χωριανούς και να αναπολεί τα παιδικά του χρόνια.

Ο Ευθύμιος σωστός και σοβαρός συγκεντρώνει όλα τα προσόντα ενός Σκλουπιώτη που με την εργατικότητα του και την σύννεση πέτυχε και πρόκοψε. Προκαλεί μεγάλη εντύπωση η σοβαρότητα και η εμφάνιση και δείχνει σωστός και πετυχημένος.

Συζητήσαμε όλα τα νέα του χωριού μας, την εξέλιξη, του παρῶν το τελευταίο περιοδικό του ΚΑΘΡΕΦΤΗ και χωρίσαμε συγκινημένοι. Του ευχήθηκα τον γρήγορο γυρισμό στην Ελλάδα.

Χρήστος Δημοσθ. Αλεξίου

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Προκειμένου να παρουσιάσουμε όσο γίνεται πληρέστερα μέσα από το περιοδικό τον παλιό παραδοσιακό γάμο στο χωριό, παρακαλούμε θερμά αυτούς που κατέχουν φωτογραφίες καθαρές από γάμους να έλθουν σε επαφή με τη Συντακτική Επιτροπή.

Η Συντακτική Επιτροπή του περιοδικού προσανατολίζεται στην

✱

ιδέα παρουσίασης της Εθνικής Αντίστασης των χωριανών μας σε ειδική έκδοση του «Καθρέφτη» στα μέσα του 1990.

Απευθύνεται λοιπόν στους χωριανούς που έλαβαν μέρος στην Εθνική Αντίσταση ή σ' εκείνους που ήταν μάρτυρες αντιστασιακών γεγονότων και τους παρακαλεί να γράψουν τα γεγονότα που έζησαν.

Επίσης όποιος κατέχει καθαρές φωτογραφίες από την περίοδο εκείνη, παρακαλείται όπως τις παραδώσει στη Συντακτική Επιτροπή του Περιοδικού με ευθύνη της οποίας θα επιστραφούν πάλι.

ΤΟΝ ΚΑΙΡΟ ΠΟΥ ΗΜΟΥΝΑ ΠΑΙΔΙ

Χριστόδουλος Κ. Πραμαντιώτης

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

Γυριζαμαν στην Πράμαντα, αφού αποκρέψαμαν στο χωριό. Ήμασταν οι 4 ψαράδες που, τη μικρή τους περιπέτεια, σας ιστόρησα στο προηγούμενο. Μόλις είχαμε ροβολήσει σ' τ' Στ' όκ'ς (στους Στοκούς) και ριχτήκαμαν απόπαρα προς την Τούρκα, όταν, σε μιὰ στιγμή ο Τάκ' Σπύρος, κοντοστάθηκε κι έμεινε ξοπίσω. Γυρίσαμε να δούμε τί συμβαίνει «άεισι να μάθητι νιά κλίτσα γράμματα» μάς είπε αυτός, παίρνοντας σοβαρό ύφος, «να ξεστραβωθείτι, να πάρετε τα μάτια σας, να φύγητι απ' αυτόν τον καταραμένο τόπο!» Παράσταινε τους μεγάλους που μας έλεγαν αυτή την κουβέντα όπου μας σ' υναντούσαν. Καλό το αστείο, αλλά ποιός είχε όρεξη να γελάσει; ο νους μας ήταν στον Σκολάρχη, που σε λίγο θα τον είχαμε πάνω απ' το κεφάλι μας έτοιμον να μας καταχεργιάσει. Όπως βλέπετε, καταραμένο τόπο θεωρούσαν οι παππούδες σας το Σκλούπο. Και με το δίκιο τους, γιατί τι να ζήλευαν απ' αυτό; Μήπως το δρόμο, το τηλέφωνο, το γιατρό; το νερό; την παραγωγή; τίποτε απ' όλα αυτά. Το καλαμπόκι τόφερναν οι αγωγιάτες από την Άρτα και το πουλούσαν 6,40 (το θυμάμαι καλά) την οκά, όταν το μεριάτικο (που ήταν δυσεύρετο) έφτανε τις 50, βαρειά 60 δραχμές. Αλλοίμονο σ' εκείνον π' αρρώστηνε μέχρι πριν λίγα χρόνια χάνονταν άνθρωποι από αρρώστιες που σήμερα θεωρούνται σαν συνάχι. Αλλοίμονο αν τύχαινε δύσκολη γεννα. Ο γιατρός που θάρχωνταν από την Πράμαντα (και αν πιόφταινε) ήθελε τόσα λεφτά, που έπρεπε να πουληθεί το χωράφι για να βρεθούν. Από νερό, όλο το χωριό, γύρω στους 400 νοματαίους, προσπαθούσε να ξεδιψάσει από τη Γκάτιτς. Τι να σου κάμει όμως η φτωχή βρύσούλα (που μετά χαράς έμαθα, ότι την αποκαταστήσατε στην παλιά, την παραδοσιακή της μορφή), που ήθελε κοντά μισή ώρα να γεμίσει μια βαρέλλα! Το χειμώνα, βέβαια, βοηθαγε και το πγάδ' (το πηγάδι) που όμως γιόμιζε με τα γύρω απονέρια, με άμεσο κίνδυνο για τύφο.

Αργότερα, πολύ, έγιναν κάτι λίγες στέρνες. Από τροφή πάλι η κατάσταση ήταν ίδια και χειρότερη τα λίγα φτωχοχώραφα (που τώρα έχουν εγκαταλειφθεί και έγιναν απλησίαστα από το αγριόχορτο), δεν μπορούσαν να θρέψουν τη φαμίλια ούτε για τον μισό χρόνο, κι ακόμα λιγώτερο (εκτός από τους Στενιώτες που είχαν εκείνα τα λίγα ποτιστικά). Για τον υπόλοιπο χρόνο, έπρεπε όλα (και όχι μόνο το καλαμπόκι) να αγοραστούν. Και με τι λεφτά; οι δουλειές λιγοστεύουν, δυσεύρετες. Ξεκίνησαν οι μαστόροι για το Γαρδικί· δεν εύρισκαν δουλειά· έγραφαν στη γυναίκα στο χωριό και φεύγανε. «Έλα καλ'μέρα» μούλεγαν «να μας διαβά'ης το γράμμα», κι εγώ ο γραμματιζούμενος παράταγα μια στιγμή το παιγνίδι και διάβαζα: «Εν Γαρδικι τη.... Γυναίκα δεν ηύρα δ'λειάφεύγω, για τ' Θεσσαλία.....». Κι ύστερα από λίγες μέρες: «Εν Τρίκαλα.... δεν ηύρα δ'λειά.... φεύγω για Καρπενήσι για Αγρίνιο, για Πάτρα, Κόρινθο, Πύργο, Αμαλιάδα. Γυρίζαν σαν την άδικη κατάρα, που λένε, με το σφυρί και το μυστρί κι' ένα τσόλι στην πλάτη. Κι' αν πεις και για τροφή και για ύπνο, σ' όλη αυτή την περιπλάνηση, καλύτερα να μη γίνει λόγος.... Κι' η αφεντιά μου διάβαζα το γράμμα ανέμελα και χωρίς να υποψιάζομε τη στενοχώρια που προκαλούσαν όσα έλεγα, τόδινα πίσω, ικανοποιημένος που έκαμα μια καλή πράξη, κι' έτρεχα πάλι στο παιγνίδι. Και μετά τούτα και με τ'άλλα τα βερεσέδια στον Βασίλ' Πάν'(ου) μεγάλωναν. Ήταν τότε το μοναδικό μαγαζί στο χωριό. Και να πούμε και κάτι λιγώτερο σοβαρό: Περνούσε, λέει, κάποιος έξω απ' το μαγαζί και είδε τον Μπάρμπα Βασίλη που έγραφε. Τι άλλο μπορούσε να γράφει, εκτός από βερεσέδια; φώναξε δυνατά: «Γράφτα μεγάλα (τα γράμματα)», είπε και προσπέρασε, χωρίς ο μπακάλης να τον ρωτήσει τί ήθελε να τει' είχε καταλάβει το πείραγμα. Και καλά, γράφτα μεγάλα να μπορεί να τα διαβάζεις κι' όταν θα γεράσεις (αφού τα βερεσέδια θα είναι ακόμα απλήρωτα.....». Το συνήθιζαν το καλοπροαίρετο πείραγμα οι Σκλουπιώτες· είχαν αυτό που λέμε «πνεύμα». Όσο για τα βερεσέδια, αυτά ήταν η πρώτη φροντίδα του ξενιτμένου όταν γύριζε. Κι' επειδή έκανα πολύ λόγο για τους μαστόρους, ας σας πω και ποιό είναι το πιο δύσκολο επάγγελμα στον κόσμο, όπως τα πληροφορήθηκα απ' τον ξάδερφό μου τον Κώστα τ'ς Γιώργινα. «Ξέρ'ς ξάδερφε ποιό είναι»;

«οχι» είπα εγώ. «Το μπλαροπαϊδ' ξαδερφε! το μπλαροπαϊδ'»! Και μου εξήγησε: «Ξερς τί θα πει να φουρτώνς ουλή μερα λθάρια στα μπλαρια, να τα κουβαλῃς, να τα ξεφουρτώνς κι ἔτσι ῥευσ οταν ὀ μαστοροὶ πεφτούν να κοιμηθουν, εσύ να παῖνῃς τα μπλαρια γιὰ βο-
ούλη»; «ὦχι ρεχ, μα χονῃς, μα ψοῖς, τὰ ζωῃς θελ νε ροῦκη ξαδερ-
φε, καταλαρες»; Εἶχα καταλάβει!

Και το επιμύθιο; είχαν η δεν είχαν δικίο οι παπούδες; Μα, θα με ρωτήσετε, το κράτος δε βοηθάγε; Μακάρι να μη βοηθάγε, αλλά να σταματάγε ως εκεί η χάρη του. Γιατί όχι μόνο βοηθεία δεν έστελνε αλλά μαζεύε και φόρους. Σαν τώρα θυμάμαι τον κοντόχοντρο και παχουλό εισπράκτορα, με μια πελωρία μπαλάσκα στη μιση, μάλλον τελαχι ήταν, να καταφθάνει στο χωριό, αναμεσα σε δυο χωροφυλάκους. Φόρο και τρομο προκαλούσε η όψη του. Και τραβούσε τα κίτλια από το τελαχι και εισέπραττε, παρακαλώ, φόρους! Τι φόρους θα μου πείτε; εγώ θα σας πω τι πλήρωνε ο πατέρας μου, όπως διαβαζα τις αποδείξεις που τούδινε ο εισπράχτορας; πλήρωνε δύο ειδών φόρο. ο ένας λέγονταν φόρος επιτηδεύματος! δηλαδή για το επάγγελμα του ζευγά, αν είστε χριστιανοί, για τα οργώματα που έκανε (και μάλιστα τα μισά δωρεάν, τις Κυριακές, γιατί τα ορφανά δεν είχαν να πληρώσουν — μερικά απ' αυτά τα «ορφανά», μεγάλες γυναίκες τώρα, μου το θύμισαν όταν τις είδα στο χωριό—). Ο άλλος ο φόρος λεγόταν «φόρος οικοδομών» για το καλυβόσπιτο που είχε στήσει ο πατέρας μου με τον ιδρώτα του. Με δυο λοιπόν μορφές παρουσιάζονταν τότε το κράτος στο Σκλούπο: Του εισπράχτορα, όπως σας είπα, και του χωροφύλακα. Αυτός συνόδευε τον εισπράχτορα, και, μερικές φορές, και τους άλλους που δεν μπορούσαν να πληρώσουν τους φόρους, ή έφερνε κλήσεις στο χωριό, για τους κληρωτούς ή για το ειρηνοδικείο. οι Σκλουπιώτες το είχαν αυτό για το παραμικρό μήνυση και τρέχαν στα δικαστήρια, ιδίως για τα σύνορα των χωραφιών. Και, για να μην είμαστε άδικοι, το κράτος μας παρείχε δύο υπηρεσίες (καλοσύνη του). Πρώτον μας έστελνε το Χρήστο τον ταχυδρόμο και δεύτερο επλήρωνε 300 δρχ. ενοίκιο για το Σχολείο (δεν θυμάμαι αν ήταν μηνιατικό ή για όλο το χρόνο). Βλέπετε οι παπούδες παρ' όλη την ανέχεια τους, εκτιμώντας την αξία του Σχολείου το είχαν χτίσει μόνοι τους, όπως, είχαν χτίσει και την εκκλησία. Και να μην το ξεχάσω, όποτε θυμόταν (για το κράτος μιλάω) μας έστελνε και κανένα δάσκαλο. Προσοχή όμως! δεν γράφω για χτες αυτά που διαβάσατε γινόνταν πριν από 60, 70 χρόνια. Νάχουμε το νου μας.

(Συνεχίζεται)

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΕΝΑ ΓΑΜΟ

Αφιέρωμα: Στον Κοσμά και στην Αγνή

Εκείνον τον χειμώνα είχαμε στο χωριό τους περισσότερους γάμους. Όσοι τους ζήσαμε ξέρουμε τι σημαίνει, πέντε γάμοι μέσα σε ομομήνες. Κάθε γάμος κρατούσε σχεδόν μια βδομάδα. Προετοιμασίες από την πλευρά της νύφης και του γαμπρού, δίπλωμα της προίκας και μεταφορά στο σπίτι του γαμπρού, συνοδεία της νύφης με κλαρίνα και βιολιά στο πηγάδι για νερό μέχρι και το μεγάλο ξεφάντωμα μετά τα στέφανα.

Εκείνος όμως ο χειμώνας είχε κακιώσει από νωρίς. Οι βροχές άρχισαν από τα τέλη του Οχτώβρη και δεν λέγανε να σταματήσουν.

«Κλαίνε οι νύφες» λέγαμε εμείς τα παιδιά.

Αυτά ακούγαμε από τους μεγάλους ή καλύτερα αυτές τις ερμηνείες δώναμε εκείνη την εποχή για τα καιρικά φαινόμενα.

Η κακοκαιρία όμως δεν εμποδίζε τους γάμους να γίνουν σύμφωνα με την παράδοση και χωρίς περικοπές. Ο ένας από τους πέντε γάμους έλαχε να γίνει στην καρδιά των γιορτών και του χειμώνα. Όλα είχαν γίνει χαρτί και καλαμάρι όπως το υπαγόρευε η παράδοση. Οι προετοιμασίες για το ολονύχτιο γλέντι φτάσανε στο τέλος τους. Σωστό ξεθώμα για όσους το ετοιμάζανε. Να φροντίσουν για καρέκλες και τραπέζια, για σφαχτά, για το κρασί και ακόμα για την λίστα των καλεσμένων.

Έβλεπε κανείς εκείνη τη νύχτα πρόσωπα χαρούμενα και κουρασμένα, σε μια πρωτοφανή κινητητικότητα για την καλλίτερη προετοιμασία του γλεντιού.

Μα πιο ταλαιπωρημένο αλλά και πιο χαρούμενο ήταν το πρόσωπο που Κοσμά. Δεν είχε πάρει ανάσα από το πρωί, σ' όλα ανακάτευονταν και τίποτε δεν έκανε. Τους γάμους τους ετοιμάζανε οι μεγάλοι κι' εκείνοι τους κάνανε. Για τα λιανόπαιδα σαν τον Κοσμά υπήρχαν μπόλικά ζαχαράτα και κάνα κοψίδι αν έμεινε βέβαια από τους μεγάλους.

Το ενδιαφέρον όμως του Κοσμά περιοριζόνταν στη γρήγορη μάζωξη των καλεσμένων, γιατί ήξερε πως θ' ερχόταν κι εκείνη — ήταν καλισμένη.

Εκείνες τις μέρες την έβλεπε συχνά ο Κοσμάς, μα πάντα με τους δικούς της. Αυτό βέβαια τον βόλευε τον Κοσμά, ήταν μια τρανή δικαιολογία αφού έτσι κι αλλιώς δεν είχε το θάρρος να της μιλήσει.

Τα λίγα χαμόγελα, τα άλλα τόσα κοκκινίσματα μέσα στα σοκάκια του χωριού και γύρω από τα μαγαζιά σαν εβγαίνε εκείνη να ψωνίσει φτάνανε του Κοσμά για νάναι ευτυχισμένος, όπως καταλάβαινε αυτός την ευτυχία.

Είναι αλήθεια πως την απόφαση να της μιλήσει την είχε πάρει από το καλοκαίρι, μα δεν τα κατάφερε. Έτσι πέρασε και το καλοκαίρι βλέποντάς την από μακριά και κάνοντας τα δικά του όνειρα. Αυτά τα όνειρα δεν τ' άφησε ο Κοσμάς να χαθούν. Κάθε βράδυ κάθονταν στο καμαράκι του (δεν ήθελε να τον βλέπουν) και έγραφε σελίδες ολόκληρες.

Είναι κρίμα που δεν θα τις διαβάσουμε ποτέ. Όμως μέσα σ' αυτές τις σελίδες κρύβεται μια παιδική ζωή με χιλιάδες αναμνήσεις, ένας έρωτας σκληρός, τραχύς, ακυβέρνητος και μαζί μ' αυτά τα χρυσά όνειρα ενός παιδιού με τόση τέχνη κι' ευαισθησία ήξερε να χτίζει.

Δεν ήταν ο Κοσμάς ονειροπόλος, αυτό μπορώ να το πω με σιγουριά. Με άλλη τόση σιγουριά θα πω, πως ο Κοσμάς είχε φαντασία μεγάλη, μια αξιοπρέπεια και προπαντός θέληση. Αν δειλίαζε να της μιλήσει ήταν γιατί φοβόταν την απάντηση. Για τίποτε δεν ήταν σιγουρος. Μπορεί και τα χαμόγελα, τα κοκκινίσματα να ήταν ένα συνηθισμένο παιγνίδι σαν κι' αυτά που και σήμερα συναντάμε. Δεν θα το ριψοκινδύνεψε λοιπόν, θ' άφηνε τα πράγματα να οριμώσουν.

Εκείνο όμως το βράδυ ο Κοσμάς, πήρε καθοριστικές αποφάσεις. Θα την πλησίαζε όσο μπορούσε, δεν θα της μιλούσε, αυτό το ήξερε από πριν, αλλά είχε σκοπό να την αγγίξει αν όχι στη σάρκα — αυτό θα το ήθελε πολύ, έστω στο μανίκι από το ζακετάκι με τ' άσπρα κουμπιά. Εκείνοτο ζακετάκι είχε την ιστορία του. Από την μάνα του ήταν πράσινο, ο Κοσμάς της ζήτησε αργότερα να το βάψει μαύρο κι εκείνη το έκανε.

«Βγήκε ένα παράξενο χρώμα» μου έλεγε αργότερα μ' ένα χαμόγελο όλο σημασία. Όμως αυτό το ζακετάκι το λάτρευε ο Κοσμάς, γιατί όσες φορές την είδε φορούσε εκείνο το ζακετάκι, σχεδόν κάθε απόγευμα στη γειτονιά της και κάθε πρωί στο δρόμο για το σχολείο. «Κάποτε όμως το μίσησα πολύ» μου είπε αργότερα μ' ένα χαμόγελο πικρό στα χείλη του κι' αμέσως θυμήθηκα την ιστορία.

Ήταν ένα φθινοπωριάτικο πρωινό σαν την περίμενε να ροβολήσουνε μαζί για το σχολείο. Φορούσε εκείνο το ζακετάκι όταν τον συνάντησε μπροστά στο σινεμά και του είπε τα κακά μαντάτα.

Εκείνη κλαίγοντας πήγε στο μαγαζάκι της και ο Κοσμάς πήρε το δρόμο για το μικρό δασύλο έξω από την πόλη. Εκεί πήγαινε ο Κο-

σμάς τις δύσκολες ώρες. Η μοναξιά, το πράσινο ήταν οι αδυναμίες του — εκεί μπορούσε να σκεφθεί και ν' αποφασίσει. Εκείνη η μέρα ήταν για τον Κοσμά δυσκολότερη, γιατί εκείνο το πρωί κατάλαβε πως θα την έχανε για πάντα.

Πώς όμως να την αγγίξει ο Κοσμάς, εκείνος στην πόρτα όρθιος, κι' εκείνη ανάμεσα στους δικούς της καθισμένη στη γωνιά γύρω από τα τραπεζάκια;

Την κοίταζε όπως τον κοίταζε κι' εκείνη βαθειά μέσα στα μάτια χωρίς να νοιάζονται για τους άλλους γύρω τους.

Σε κάποια στιγμή ο Κοσμάς μεγάλωσε πολύ. Έχασε το χαμόγελό του, πέρασε τη ματιά του πάνω από τα κεφάλια των άλλων, συνάντησε τη δική της και της έκανε νόημα να βγει.

Δεν περίμενε απάντηση με τα μάτια ο Κοσμάς, έτσι μιλήσανε άπειρες φορές μέχρι τώρα, ήθελε ν' ακούσει τη φωνή της.

Έκανε μεταβολή, βγήκε στη βεράντα και δυο — δυο τα σκαλιά κατέβηκε στο υπόγειο. Κάθισε πάνω σ' ένα σιδηρένιο παλαιοκρέβατο χωρίς σουμιέ και περίμενε.

Η καρδιά του Κοσμά χτυπούσε δυνατά. Κάπου μέσα του παρακαλούσε να μην έρθει, γιατί ένοιωθε βουβός, χαμένος, μέσα στην άβυσσο της «δειλίας του» και στον πυρετό του έρωτα. Τέτοιες στιγμές καταλαβαίνει κανείς πόσο πολύ αγαπάει — και ο Κοσμάς το φρεσκάρισε ακόμα μια φορά.

Ο έρωτας λέει ο ποιητής σε κάνει βουβό, γιατί εκείνη τη στιγμή θέλεις να τα πεις όλα με δυο λέξεις. Είναι δε τόσα πολλά — όσα μέρες, μήνες, χρόνια ίσως έθρεψες μέσα σου, κι' αυτό είναι δύσκολο να το καταφέρεις.

Αποφάσισε να φύγει και θα το έκανε, αν εκείνη τη στιγμή δεν έμπαινε εκείνη τρέχοντας κοντά του. Εκείνη τη στιγμή ήταν ο Κοσμάς να τον λυπάσαι. Χίλια χρώματα άλλαξε κι' άρχισε να τρέμει. Και όμως σε μια τελευταία προσπάθεια κατάφερε να την κοιτάξει και να χαμογελάσει.

Εκείνη στάθηκε δίπλα του, πέρασε το χέρι της στο πρόσωπό του, τον χάιδεψε απαλά — απαλά και του είπε γλυκά.

«Κουτό παιδί, τί τρέμεις, δεν κατάλαβες ακόμα πως σε αγαπώ», το πρόσωπο του Κοσμά ήταν εκείνη τη στιγμή σκοτεινό και οργισμένο, θάλεγε κανείς γεροντοφτιαγμένο.

Τα έβαλε με τον εαυτό του που δεν λυνόταν η γλώσσα του — ώρα που βρήκε κι' εκείνος να θυμώσει για την παιδιακιστική του συμπεριφορά. — Αμέσως όμως το πρόσωπό του άστραψε, η τρεμούλα, σταμάτησε, άπλωσε το χέρι του το έβαλε με τρυφερότητα πάνω στο δικό της και με μια γλυκότητα της είπε: «Και εγώ ΑΓΝΗ σε αγαπώ,

και σ' αγαπώ τόσο πολύ που έχασα τα λόγια μου και το μυαλό μου και γι' αυτό θύμωσα. Λίγο πριν έρθεις είχα να σου πω χιλιάδες πράγματα και κοίταξε τραυλίζω. Ίσως κάποτε μπορέσω να σου τα πω, ίσως κάποτε να γίνω ποιητής και σου τραγουδήσω...». Τι το ήθελε αυτό το τελευταίο ο Κοσμάς, αμέσως δάγκωσε τη γλώσσα του, ήξερε καλά ο Κοσμάς πως ποιητής δεν θα γινόταν ποτέ, ήξερε ακόμα πως οι ποιητές τραγουδάνε ψεύτικες αγάπες — έχουν βλέψεις μεγάλη φαντασία — ενώ η δικιά του αγάπη ήταν πραγματική και τρανή.

Κάτι πήγε ακόμα να πει μα σταμάτησε. Κάποιος κατέβηκε τις σκάλες για το υπόγειο, αυτό τον έσωσε τον Κοσμά, ποιος ξέρει τι βλακείες θ' αράδειαζε ακόμα αν συνέχιζε να μιλάει.

Ο Κοσμάς δεν καταλάβαινε τίποτε πια. Ήταν μεθυσμένος. Το χάδι της Αγνής τον είχε αναστατώσει, ένοιωθε το μάγουλό του να καίει για πολύ ώρα. Το χάιδεψε μόνος του τρυφερά χωρίς να πει λέξη.

Εκείνο το χάδι έμελε κατά που μούλεγε αργότερα να τον ακολουθήσει στα επόμενα χρόνια συχνά και σταθερά. Ποτέ άλλωστε δεν ανατρίχιασε ο Κοσμάς τόσο πολύ, όσο όταν και όπου σκεφτόνταν εκείνο το χάδι.

Η Αγνή, είχε ανέβει στο πάνω πάτωμα αφήνοντας τον Κοσμά θαμνένον μέσα στα όνειρά του.

Δεν είδε ο Κοσμάς τον μπάρμπα — Νίκο που μπήκε στο υπόγειο να πάρει κρασί κρατώντας δυο κανάτες στο χέρι. Πώς να τον έβλεπε. Τα μάτια του, τη σκέψη του την είχε πάρει η Αγνή στο πάνω πάτωμα και εκεί έπρεπε να πάει κι' εκείνος.

«Καλύτερα που δεν θυμάμαι τι είπα στον μπάρμπα — Νίκο όταν με ρώτηξε τι έκανα εκεί» μου έλεγε αργότερα ο Κοσμάς.

Το γλέντι κράτησε όπως κρατούσε πάντα μέχρι το πρωί. Ο Κοσμάς στην πόρτα τρισευτυχισμένος χόρταινε τα χαμόγελα της Αγνής και δεν κατάλαβε πως από εκείνη τη στιγμή άνοιγε ένα καινούργιο κεφάλαιο στη ζωή του, ένα κεφάλαιο που το σημάδεψε η ατυχία, το μίσος και προπαντός ο φόβος, ένας φόβος που άφησε τη σφραγίδα του για τρεις σχεδόν δεκαετίες.

«Φίλησέ με Κοσμά» του είπε όταν κατέβηκαν τα σκαλοπάτια της καφετέριας. Ο Κοσμάς αμήχανος έσκυψε και τη φίλησε στα μαλλιά. Ήξερε ο Κοσμάς πως ήθελε να τη ρουφήξει, μα και πάλι δεν το τόλμησε, όπως και τότε. Έφυγε απογοητευμένη και με το δικό της, «Δεν έχουμε να πούμε τίποτε» του είπε λίγες μέρες μετά μέσα από το αυτοκίνητό της. Ο Κοσμάς πήγε απέναντι στο γραφείο του, κλείστηκε μέσα και άρχισε να γράφει το πιο φλογερό κομμάτι της ζωής του.

«Θα της το δώσω κάποτε, έστω κι' αν είμαστε εκατό χρονών ο καθένας μας» μου έλεγε το απόγευμα της ίδιας μέρας που τον επισκέφθηκα.

Κάθησα και το διάβασα προσεκτικά. Δεν το κρύβω πως με κόπο κατάφερα να μην κλάψω. «Κοσμά» του είπα. «Δούλεψέ το λίγο, έτσι που να κρατηθεί η ανωνυμία του και δώστο για δημοσίευση, είναι αριστούργημα».

«Οχι Χρήστο» μου είπε «δεν ρφείλει πια, εξ άλλου δεν θα 'θελα να ο διαβάσει σε κάποιο φθηνό περιοδικό. έχω σκοπό να της το δώσω κάποτε μόνος μου».

«Εκείνο που δεν πρόκειται να συγχωρήσω ποτέ στον εαυτό μου ήταν η φαινομενική ηρεμία που κράτησα όταν συναντηθήκαμε. Έτσι μούρχεται να πάρω φόρα και να σπάσω το κεφάλι μου στον τοίχο. Συμπεριφέρθηκα για μια ακόμα φορά σαν μαθητής του Γυμνασίου - όπως τότε — πριν τριάντα σχεδόν χρόνια. Είπα πράγματα που δεν πίστευα και της έκρυψα όλον εκείνον τον θησαυρό που μάζεψα κομμάτι — κομμάτι τόσα χρόνια. Και το χειρότερο απ' όλα είναι πως μου έδωσε πολλές ευκαιρίες, τελευταίες ίσως ευκαιρίες που τις κλώτσησα κι αυτές ξυπόλητος και για αυτό πονάω πιο πολύ».

Χαμήλωσε τα μάτια του και παραμόρφωσε το πρόσωπό του από πόνο, ίσωσε τα γκριζα ήδη μαλλιά του και κοίταξε το γεμάτο χαρτιά τραπέζι του.

Δεν ήθελε να μιλήσει πιο πολύ, έμεινε σκυμένος και περίμενε. Τέτοιες ώρες τίποτε δεν μπορεί να πει κανείς, σωπαίνει μαζί του και κάνει τις δικές του σκέψεις.

Οι ερωτευμένοι δεν μεγαλώνουν ποτέ, λέει ένας Βιετναμέζος ποιητής. Γίνονται πλούσιοι, ευτυχισμένοι, νοιώθουνε Θεοί, ασπρίζουν τα μαλλιά τους, μα μένουνε παιδιά.

Έτσι έμεινε και ο Κοσμάς, παρ' όλο που τα μαλλιά του ασπρίσανε, ένα ρομαντικό παιδί — ένα παιδί που δεν μετράει πια τα άστρα του Μ. Λουντέμη αλλά τις αποικουτιές τις δικές του, όλες μία - μία από εκείνη τη νύχτα του γάμου μέχρι και σήμερα ίσως (έχω δυο χρόνια να τον δω).

Ξέρω πως θα θυμώσετε και οι δυο σας, θα θεώρησα χρέος μου να σας ξαναθυμήσω τα παλιά. Να μιλήσω για πρώτη φορά για την ιστορία σας που τόσο άδοξα τέλειωσε.

Κράτησα την ανωνυμία όπως ακριβώς σας το υποσχέθηκα και την ξανανοιώνω αυτή την υπόσχεση.

(Συνέχεια ση σελίδα 22)

ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ

Στη λαϊκή συνέλευση που έγινε στις 26.7.1989 αναπτύχθηκαν οι προβληματισμοί των χωριανών και έγινε ο απολογισμός των Κοινοτικών έργων που πραγματοποιήθηκαν.

Εκτελέστηκαν σημαντικά δασοτεχνικά έργα. Έγινε από το Δασαρχείο ο δρόμος προς το «Καναβοτόπι», η συνέχιση του δρόμου προς «Μπζιά».

Ο δρόμος από Αμπελοχώρι — Πολιτσά — Φανερωμένη συνεχίζεται και πιστεύουμε ότι με την εργολαβία που συστήθηκε των 70 εκατομμυρίων θα ολοκληρωθεί το έργο.

Η Αδελφότητα έχει προγραμματίσει τα εξής έργα:

- α) Θα αποπεραιώσει το Κοιμητήριο.
- β) Θα κατασκευάσει δυο βρύσες (στην πλατεία και στον υποσταθμό της ΔΕΗ)
- γ) Θα διαμορφώσει το χώρο στη θέση «Αλώνια».
- δ) Στη θέση του παλαιού Κοιμητηρίου θα ανεγερθεί εκκλησάκι.

Στις 21.7.1989 έγινε η δημοπρασία του δρόμου Αμπελοχωρίου — Πολιτσά — Φανερωμένη και ορίστηκε ανάδοχος ο χωριανός μας Χρήστος Αλεξίου. Στις 8.9.1989 έγινε η εγκατάσταση του εργολάβου.

Το Κοινοτικό Συμβούλιο με την αριθμό 19)89 απόφασή του έστειλε στο Δασαρχείο τον προγραμματισμό των έργων για το έτος 1990, που είναι:

- 1) Η εκτέλεση του έργου στο ρέμα του κάμπου.
- 2) Συνέχιση δρόμου προς Ανήλια, για τη δημιουργία εθνικού δρυμού που θα αναβαθμίσει την περιοχή.
- 3) Ολοκλήρωση δρόμου προς Καναβοτόπι.
- 4) Καθαρισμός δασυλίου «Αγίας Τριάδας».

Το Κοινοτικό Συμβούλιο με ομόφωνη απόφασή του ανέθεσε για κατασκευή έργα εσωτερικής οδοποιίας που είναι:

- 1) Τσιμεντόστρωση δρόμου από οικία Κ. Τριάντου μέχρι Αλώνια.
- 2) Τσιμεντόστρωση δρόμου από οικία Κ. Γέροντα μέχρι οικία Κ. Νότη.
- 3) Ελιγμοί και τσιμεντόστρωση δρόμου από οικία Κ. Νότη μέχρι τη συνάντηση του δρόμου.

- 4) Τσιμεντόστρωση δρόμου από οικία Α. Γέροντα μέχρι Αθ. Νασούλα.
- Σε ότι αφορά το πνευματικό κέντρο οι εργασίες συνεχίζονται συστηματικά και σύντομα θα λειτουργήσει.

Το Κ.Σ. Αμπελοχωρίου με την αριθ. 17)89 απόφασή του έχει απα-

γορεύσει τη ρήμη σκουπιδιών στις υπάρχουσες καβούζες στις θέσεις «Ξεβρολάγκαδο», «Μαντέμια», και «Νούλη» της Κοινότητας και καθόρισε χώρο ρίψης των σκουπιδιών τη χαράδρα στη θέση «Λούτσα» της Κοινότητας.

Η αρμόδια υγειονομική υπηρεσία της Νομαρχίας που μετέβηκε στην Κοινότητά μας έκρινε τη θέση αυτή κατάλληλη.
(απόφαση 9076)11)9)89 Δ) νση υγιεινής.

Έργα Αδελφότητας — Επιστολή στην Κοινότητα

Σε απάντηση της αριθ. 280)25.7.1989 επιστολής σας και της Προσφοράς σχετικά με τα διάφορα έργα που πρότεινε η ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ, σας γνωρίζουμε τα κατωτέρω:

1. Να ανατεθεί στον Παναγιώτη Πραμαντιώτη το έργο του παλαιού Κοιμητηρίου δαπάνης 300.000 δρχ. Τα υλικά να αναλάβει την προμήθεια ο πρόεδρος Παναγιώτης Παπαδημητρίου, την αξία των οποίων θα του καταβάλουμε. Η συνολική αυτή δαπάνη θα καλυφθεί από δωρεά των Χρήστου Αλεξίου και Χριστοδ. Πραμαντιώτη (Στρατηγού).

2. Για τις βρύσες θα γίνει πρώτα η Βρύση στην πλατεία σύμφωνα με τα σχέδια από τον Γιάννάκη Δημήτριο προσφοράς 650.000 δρχ. εφ' όσον δεν έχουμε καλλίτερη προσφορά. Θα είναι υπό την επίβλεψη του Προέδρου Παναγιώτη Παπαδημητρίου. Η συνολική αυτή δαπάνη θα καλυφθεί από δωρεές και από την ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ. Για την άλλη Βρύση με αξιοποίηση του χώρου στα «ΛΑΩΝΙΑ» θα σας πληροφορήσουμε μετά την Γενική Συνέλευση της ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ του Φεβρουαρίου 1989.

(συνέχεια από την 20 σελίδα)

Θα ήθελα αυτή την ιστορία να διαβάσουν οι νεώτεροι και ας γελάσουν δυνατά, με το πόσο απλά, πόσο δυνατά ήταν τα δικά μας παιδιαρίσματα.

Έχω μια κρυφή επιθυμία, να την διαβάσουν και τα δικά σας παιδιά, ποιος ξέρει κάποιο μπορεί να σκεφθεί:

Μήπως πρόκειται για τη μαμά μου, πολύ θα τόθελα!!!

Ο μπαμπάς μου θα είναι σίγουρα, γιατί τέτοιες ευαισθησίες μόνο σ' αυτόν ταιριάζουν.

ΧΡΗΣΤΟΣ Γ. ΠΑΝΟΣ

ΟΙ ΟΛΙΚΣΕ ΟΔΟΝΤΟΣΤΟΙΧΙΕΣ (μασέλες)

του οδοντίατρου Κώστα Αναστασίου

(Ομιλία που έγινε στο ΚΑΠΗ Ιωαννίνων ύστερα από ανάθεση του οδοντιατρικού Συλλόγου Ιωαννίνων)

Με ευχαρίστηση, δέχθηκα την πρόταση του ιδρύματός σας για μια ομιλία στους ανθρώπους της Γ' ηλικίας. Και αυτό, όχι μόνον γιατί επιτελώ ένα στοιχειώδες κοινωνικό καθήκον, αλλά γιατί και εγώ διανύω την ηλικία αυτή και αισθάνομαι μεγαλύτερη άνεση ανάμεσά σας.

Το θέμα που παρουσιάζω σήμερα μπροστά σας το επέλεξα με μεγάλη προσοχή, γιατί ήθελα να αφορά την ηλικία σας και φεύγοντας απ' εδώ να έχετε αντλήσει ορισμένα ωφέλιμα συμπεράσματα.

Θα ήταν άστοχο, νομίζω να ασχοληθούμε με το πολύ σπουδαίο επίσης θέμα την τερηδόνα και την πρόληψη που αφορά τους έφηβους και την παιδική ηλικία.

Το καυτό θέμα της Γ' ηλικίας, από στοματολογικής πάντα άποψης είναι το πρόβλημα των ολικών οδοντοστοιχιών (μασέλες). Το θέμα των ολικών οδοντοστοιχιών είναι τεράστιο και ασφαλώς και άχαρο και δεν ενδιαφέρει εκείνον που δεν ασχολείται με αυτό το εξειδικευμένο θέμα.

Θα επικεντρώσω όμως την ομιλία μου σ' ένα πρόβλημα που σας ενδιαφέρει και πρέπει να το γνωρίζετε, και αυτό είναι:

«Τι πρέπει να περιμένει ένας που θα βάλει ολικές οδοντοστοιχίες». Επί πλέον, τί πρέπει να προσέχει μετά την τοποθέτηση.

Αυτό είναι το θέμα που θα πραγματευθώ και θα προσπαθήσω να μην σας κουράσω και να γίνω όσο το δυνατόν κατανοητός, γνωρίζοντας ότι απευθύνομαι σε μη ειδικούς.

Το χωρίζω σε δύο σκέλη. Στο πρώτο σκέλος πέρα από μια σύντομη θεωρητική εισήγηση θα αναφερθώ στις διεργασίες που έχουν συντελεστεί στο στόμα μέχρι την ημέρα που παίρνει κανείς την απόφαση να χτυπήσει την πόρτα του οδοντογιατρού. Στο δεύτερο μέρος, που είναι, το κυρίως θέμα και ενδιαφέρει, θα περιγράψω, τι μπορεί να περιμένει κανείς με την τοποθέτηση των ολικών οδοντοστοιχιών (τη μασέλα).

Με το πέρασμα του χρόνου όλα τα ζωντανά όντα υπόκεινται στον αμείλικτο νόμο της αλλαγής και της φθοράς. Κατ' επέκταση και όλα τα όργανα, με το πέρασμα του χρόνου χάνουν την αρχική τους λειτουργικότητα. Μ' άλλα λόγια αρχίζει η παρακμή και η γήραση.

Το γήρας είναι ένα φυσιολογικό φαινόμενο. Οι επιστήμονες και διάφοροι ερευνητές προσπάθησαν και προσπαθούν να δώσουν μια ερμηνεία στο βιολογικοκοινωνικό αυτό πρόβλημα. Και κατά καιρούς διατυπώθηκαν θεωρίες που σκοπό είχαν να δώσουν μια ερμηνεία στο φαινόμενο αυτό, με αντικειμενικό σκοπό την αναστολή ή τουλάχιστον την επιβράδυνση του γήρατος.

Η επιστήμη που ασχολείται με αυτό το αντικείμενο είναι η Γηρια-

τρική, που σκοπό έχει την πρόληψη, μελέτη και θεραπευτική αντιμετώπιση των παθολογικών εξεργασιών που παρουσιάζονται στην περίοδο αυτής της ζωής.

Υπάρχει και κλάδος της Γηριατρικής η Γεροντοστοματολογία που ασχολείται με τη μελέτη και έρευνα των παθολογικών εξεργασιών, που συντελούνται στο στόμα και με τη θεραπεία αυτών.

Όπως όλα τα όργανα του σώματός μας υπόκεινται στο νόμο της φθοράς έτσι και το στόμα υφίσταται αυτή τη διαδικασία. Δηλ. έχουμε τη λεγόμενη στοματογήραση.

Τί είναι στοματογήραση;

Τα ούλα υφίστανται μια ατροφία. Το επιθήλιο, αυτό το λεπτό στρώμα που καλύπτει τα ούλα λεπτύνεται. Οι ιστοί κατακρατούν λιγότερο νερό. Τα οστά που υποβαπίζουν τους ιστούς υπόκεινται και αυτά αλλοιώσεις. Οι σιελογόνοι αδένες υφίστανται και αυτοί αλλοιώσεις και ατροφία με αποτέλεσμα να εκκρίνουν λιγότερο σάλιο. Το δέρμα του προσώπου και αυτό λεπτύνεται, δημιουργεί ρυτίδες, δεν αγγούται όπως στη νεαρή ηλικία και χάνει το ωραίο χρώμα.

Η κροταφογναθική άρθρωση υφίσταται και αυτή μεταβολή και αυτό οφείλεται στη χαλάρωση και ατροφία των συνδέσμων. Έχουμε ελάττωση του τόνου των μυών, έχουμε απώλεια δοντιών και όλα αυτά δίνουν την εικόνα του γεροντικού προσώπου. Η διάταξη αυτή της αρμονίας του προσώπου, δημιουργεί προβλήματα λειτουργικά δηλ. μασήσεως, αισθητικά και ψυχολογικά.

Η όλη αυτή κατάσταση δημιουργεί ψυχολογία που θέτει το άτομο εκτός κοινωνικού συνόλου. Αυτή την κατάσταση καλείται να θεραπεύσει η επιστήμη και ειδικά η οδοντιατρική. Και μπορούμε να πούμε αδίστακτα ότι το μεγαλύτερο μέρος το θεραπεύει.

Και τη μασήση αποκαθιστά αρκετά καλά και το αισθητικό αποτέλεσμα, από την παρέμβαση αυτή, της οδοντιατρικής, είναι αξιοθαύμαστη γιατί κατορθώνει να δίνει την πρόταση εμφάνιση του ατόμου, την εμφάνιση που είχε πριν χάσει τα δόντια του.

Η αποκατάσταση της μασήσεως και της αισθητικής έχει σαν αποτέλεσμα και την εξάλειψη των ψυχολογικών προβλημάτων. Και έτσι ανανεωμένο το άτομο είναι έτοιμο για κοινωνική δραστηριότητα.

Αυτές οι διεργασίες έχουν συντελεστή στη σωματική καλότητα και η παραπάνω κατάσταση έχει δημιουργήσει όταν επέλθει το πλήρωμα του χρόνου και ο ασθενής είναι υποχρεωμένος, αναγκασμένος από τα πρά-

γματα να πάει στον οδοντογιατρό του για την αποκατάσταση της στοματικής του υγείας.

Όταν λέμε αποκατάσταση στοματικής υγείας, τί εννοούμε;

Αποκατάσταση της στοματικής υγείας εννοούμε, εξαγωγή κατεστραμμένων δοντιών και ριζών, θεραπεία κάθε φλεγμονής στο στόμα και τέλος αναπλήρωση των δοντιών που χάσαμε με αντικειμενικό σκοπό την καλή μασήση.

Όταν λέμε μασήση εννοούμε τη θαυμαστή και εναρμονισμένη λειτουργία όλων των στοιχείων του στόματος (δόντια, γλώσσα, σάλιο, μυς του προσώπου) που σκοπό έχει να προετοιμάσει την τροφή για την κατάποση. Πρώτο στάδιο είναι η λήψη, η κατάτμηση και στη συνέχεια η λειοτριβή των τροφών με τη βοήθεια του σάλιου. Ο σχηματισμός τέλος του βλωμού και η κατάποση. Με λίγα λόγια η καλή μασήση είναι η μισή πέψη.

Όπως βλέπετε με τα διάφορα όργανα και τη λειτουργία των, υπάρχει θαυμαστή και σοφή αλληλεξάρτηση.

Τη μεγάλη σπουδαιότητα των δοντιών για την επιβίωση, και τα προβλήματα που δημιουργούν, η ολική απώλεια, αλλά ακόμη και η ανάγκη του ανθρώπου να ανεύρη τρόπους για την αναπλήρωση των δοντιών που έχασε, για την κατανοήσετε καλύτερα δεν θα αναφερθώ στην οδοντιατρική βιβλιογραφία δική μας και ξένη αλλά σε μια δική μου περίπτωση που αξίζει τον κόπο να την ακούσετε.

Ήλθε στο Ιατρείο μου προ ετών κάποιος από την ορεινή περιοχή του νομού μας για οδοντοστοιχίες. Όταν εξέτασα το στόμα είδα μια φοβερή κλινική εικόνα στον ουρανίσκο. Ακάλυπτο το οστούν σε μεγάλη έκταση και πυορροίες. Όταν τον ρώτησα εάν έχει μασέλλα, μου έδειξε μια ξύλινη οδοντοστοιχία την οποία έκανε ο ίδιος. Έμεινα εμβρόντητος. Κατώρθωσε με υπομονή, επιμονή και αξιοθαύμαστη δεξιότητα να κατασκευάσει οδοντοστοιχία. Με τέλεια επαφή στα μασητικά επίπεδα και το κανονικό ύψος. Το μόνο πρόβλημα που είχε ήταν η συγκρότηση της άνω οδοντοστοιχίας. Έλυσε το πρόβλημα με μια θύλαστρα (βεντούζα), η οποία και του δημιούργησε το πρόβλημα και αναγκάστηκε να έλθει στο ιατρείο μου. Του τοποθέτησα οδοντοστοιχία, αλλά ήμουν νέος και δεν είχα την ετοιμότητα να την κρατήσω για το Μουσείο της Οδοντιατρικής.

Η περίπτωση αυτή μοναδική στα παγκόσμια χρονικά εύγλωτη, είναι αρκετή για να επισημάνει τη σπουδαιότητα των δοντιών και της μασήσεως και την ανάγκη για ανεύρεση τρόπων για αποκατάσταση του οδικού φραγμού.

Σας έδωσα, τρόπον τινά, το θεωρητικό περίγραμμα του σοβαρού αυτού προβλήματος για να εισέλθουμε τώρα στο πρακτικό και ωφελημιστικό μέρος της ομιλίας.

Αγαπητοί φίλοι,

Υπάρχει κατά κανόνα μια εσφαλμένη αντίληψη γύρω από τις οδοντοστοιχίες, ως αναφορά, το τι μπορεί να αποδώσει η κινητή αυτή εργασία. Μερικοί τη θεωρούν πανάκεια, λυσιτελή λύση. Λύση που λύνει όλα τα προβλήματα. Και όταν έλθουν αντιμέτωποι με την πραγματικότητα, έχουμε απαγοήτευση, γκρίνιες και μερικές φορές η απαγοήτευση φθάνει σε τέτοιον βαθμό που δημιουργεί και ψυχολογικά προβλήματα.

Τί μπορεί λοιπόν, να περιμένουμε από μια οδοντοστοιχία; Τί μπορεί να μας δώσει;

Η πλήρη επιτυχία και η πλήρη ικανοποίηση του ασθενούς από μια οδοντοστοιχία θα εξαρτηθεί από την καλή συνεργασία ασθενούς - γιατρού.

Έγκριτοι επιστήμονες και ερευνητές που ασχολούνται με αυτό το πρόβλημα, όλοι επισημαίνουν την ιδιαίτερη σημασία που έχει η πρώτη επίσκεψη. Και η πείρα μου αυτό επισημαίνει. Εκεί το πρόβλημα πρένει να συζητηθεί με κάθε ειλικρίνεια και από τις δυο πλευρές. Ο γιατρός πρέπει να αναλύσει και εξηγήσει με υπομονή και πειθώ τι μπορεί να αποδώσει μια οδοντοστοιχία. Αλλά το καλύτερο και ιδεωδέστερο θα ήταν αυτό που γίνεται στην Αμερική. Στην πρώτη επίσκεψη το θέμα συζητιέται και εν συνεχεία ο γιατρός δίνει ένα φυλλάδιο γραμμένο με σαφήνεια και απλότητα και λέγει στον ασθενή να το διαβάσει και ορίζει το β' ραντεβού.

Εκεί μέσα αναγράφονται όλα τα πλεονεκτήματα αλλά και τα μειονεκτήματα μιας οδοντοστοιχίας. Είναι γραμμένη με τέτοιο τρόπο ώστε ασθενής να αντιληφθεί πλήρως το θέμα.

Όταν ο ασθενής προσέρχεται στη 2η επίσκεψη για να αρχίσει η εργασία, ξέρει τι θα περιμένει από την τοποθέτηση της οδοντοστοιχίας και τα μικροπροβληματάκια που θα συναντήσει έως ότου συνηθίσει την καινούργια κατάσταση.

Υπάρχουν άνθρωποι που θυσιάζουν γερά δόντια για να τοποθετήσουν ολικές οδοντοστοιχίες γιατί έχουν την εσφαλμένη αντίληψη ότι η οδοντοστοιχία λύνει όλα τα προβλήματα μια για πάντα. Μεγάλο λάθος.

Υπάρχουν ασφαλώς περιπτώσεις που ο γιατρός θα θυσιάσει ένα δόντι για ένα αισθητικό καλύτερο αποτέλεσμα, ή για λόγους καθαρά τεχνικούς. Τότε η εξαγωγή είναι ανέφικτη, και απαραίτητη. Δεν γεννάται ζήτημα, σήμερα οι οδοντοστοιχίες είναι πολύ καλύτερες. Έχουν καλύτερη συγκράτηση και από αισθητικής πλευράς είναι αριστουργηματικές.

Η ικανοποίηση από τις οδοντοστοιχίες εξαρτάται από πολλούς πα-

ράγοντες και μάλιστα μέχρι του σημείου δυο περιπτώσεις να μην έχουν το ίδιο αποτέλεσμα.

Σπουδαίο ρόλο παίζει το πως σκέπτεται ο ασθενής. Όσο πιο σωστή κατανόηση υπάρχει τόσο πιο εύκολη είναι η λύση του προβλήματος.

Ο ορθός τρόπος της σκέψης είναι τόσο απαραίτητος, για την επιτυχία, όσο και η καλή τεχνική. Με άλλα λόγια αρμονική συνεργασία ασθενή — γιατρού.

Παρά τη μεγάλη και θεαματική πρόοδο της οδοντιατρικής επιστήμης δεν μπορεί τ' αποτελέσματα να είναι ικανοποιητικά μέσα σε λίγες μέρες.

Τ' αποτελέσματα εξαρτώνται από την ιδιοσυγκρασία του ατόμου, από την υγεία του, την ηλικία του, το σχήμα και το μέγεθος του στόματος και σίγουρα και από την επιδεξιότητα και τις γνώσεις του γιατρού.

Δύο ασθενείς όπως είπαμε δεν είναι ποτέ όμοιοι. Συνεπώς και τ' αποτελέσματα ιδιόφωρα.

Ακούμε στα ιατρεία μας πολλές φορές. Του γείτονά μου η κάτω δεν κουνιέται εμένα κουνιέται. Ο Γιώργος δεν παραπονιέται για την επάνω, εμένα όταν σφυρίζω μου πέφτει κ.ο.κ.

Είναι λάθος, το τονίζουμε. Κάθε άνθρωπος αποτελεί μια ανεπανάληπτη περίπτωση. Ο καθηγητής μου Παπαντωνίου, όταν ρωτήθηκε πόσες περιπτώσεις οδοντοστοιχιών υπάρχουν, απάντησε: Όσοι και οι άνθρωποι.

Για την κάτω οδοντοστοιχία μπορούμε να πούμε ότι ποτέ δεν έχει την ίδια συγκρατητική ικανότητα με την επάνω. Αυτή στηρίζεται από μια προεξοχή που συνέχεια παρενοχλείται από τις κινήσεις της γλώσσας και των μυών του προσώπου.

Αντιλαμβάνεται κανείς ότι θα είναι παραλογισμός να ζητάει τέλεια συγκράτηση.

Η αντίληψη πάλι, ότι η οδοντοστοιχία θα πρέπει να έχει τα ίδια ικανοποιητικά αποτελέσματα μια για πάντα είναι λαθεμένη.

Η φθορά που υφίσταται από τη μάσηση, και την επίδραση του σάλιου, οι αλλοιώσεις και η ατροφία των ούλων δημιουργεί προβλήματα συγκράτησης. Μπορούμε πολύ εύκολα να αναπροσαρμόσουμε την οδοντοστοιχία στην καινούργια κατάσταση με λίγη δαπάνη. Κάνουμε την αναπροσαρμογή. (δηλ. το γέμισμα). Επίσης μόλις τοποθετήσουμε την οδοντοστοιχία δεν μπορούμε να μιλάμε καλά από την πρώτη στιγμή.

Ούτε μπορεί να τρώμε αμέσως. Το να μάθουμε να τρώμε καλά με την οδοντοστοιχία πιθανόν να απαιτήσει αρκετό χρονικό διάστημα. Αυτό εξαρτάται από την ιδιοσυγκρασία του ανθρώπου. Καλά θα είναι να αρχίσει να τρώει στην ρχή μαλακές τροφές και αργότερα σκληρές.

Καλά θα ήταν να αποφεύγονται οι κριτικές και τα αθώα αστεία του περιβάλλοντος γιατί έτσι ο ασθενής αποθαρρύνεται και επηρεάζει και

την εμπιστοσύνη προς το γιατρό.

Η εμφάνιση στην αρχή δεν θα είναι αρίστη, γιατί χρειάζεται ένα μικρό χρονικό διάστημα για να προσαρμοσθούν τα χείλη και οι διάφοροι μυς του προσώπου.

Τονίζουμε και πάλι ότι η πρόοδος θα είναι βραδεία. Άτομα ηλικίας 20 - 30 χρονών μπορούν να μάθουν το χειρισμό της οδοντοστοιχίας σε 10 μέρες. Εκείνοι που είναι 30 — 40 χρονών σε 3 βδομάδες και όσοι είναι πάνω από 40 σε 6 μήνες.

Εν πάση περιπτώσει κάθε μέρα θα είναι και καλύτερη. Όσο μεγαλύτερη προσαρμοστικότητα έχει ένα άτομο προς το περιβάλλον, τόσο ευκολότερα μαθαίνει την οδοντοστοιχία.

Από αυτά που ειπώθηκαν παραπάνω βγαίνει αβίαστα το συμπέρασμα ότι η τοποθέτηση των οδοντοστοιχιών είναι ένα πολύπλοκο και δύσκολο πρόβλημα. Χρειάζεται υπομονή και απόλυτη συνεργασία με το γιατρό. Και προ παντός μη ζητάμε το απόλυτο, γιατί η προσγείωση με την πραγματικότητα θα είναι οδυνηρή.

Πριν κλείσω την ομιλία μου θάθελα να σας ειπώ λίγα λόγια για την φροντίδα των οδοντοστοιχιών.

Καλό θα είναι μόλις συνηθίσει κανείς το βράδυ την αφαιρεί, γιατί έτσι ξεκουράζεται το στόμα γίνεται η κυκλοφορία των οστών καλύτερη και τυχόν μικροφλεγμονές επουλώνονται. Και επί πλέον δεν γίνεται συμπίκνωση των οστών.

Χρειάζεται ψήκτριση (βούρτσισμα) καθημερινά, ώστε τυχόν άλατα να αφαιρούνται. Μπορεί να γίνεται με σαπούνι κι άφθονο νερό. Καλό θα είναι όταν γίνεται το βούρτσισμα να γίνεται πάνω από λεκάνη με νερό. Σε περίπτωση που ξεφύγει από τα χέρια να μην έχουμε σπάσιμο.

Όσο πιο περιποιημένη είναι μια οδοντοστοιχία τόσο πιο άνετα φέρεται στο στόμα.

Και μια τελευταία συμβουλή. Μην αφήνετε ποτέ φλεγμονή ή μικροτραυματισμούς από την οδοντοστοιχία στο στόμα χωρίς να συμβουλευτείτε τον γιατρό σας. Αυτός μαζί με τη διόρθωση της οδοντοστοιχίας θα σας δώσει και την κατάλληλη συμβουλή.

Κατέβαλα κάθε φιλότιμη προσπάθεια να σας παρουσιάσω ένα επίκαιρο θέμα, ένα θέμα που άλλους σας απασχόλησε στο περπατόν, άλλους τώρα και άλλους στο μέλλον, συνδυάζοντας την προσοχή σε μένα οδοντιατρική βιβλιογραφία μαζί με την μακροχρόνια δική μου πλούσια εμπειρία.

Εάν κατόρθωσα να σας κάνω κοινωνούς με το σπουδαίο αυτό θέμα της οδοντιατρικής που για μένα είναι μέγα κοινωνικό θέμα γιατί απο μια ηλικία και πέρα αφορά όλο το ανθρώπινο γένος, θα είναι για μένα μεγάλη ικανοποίηση.

ειδήσεις - γεγονότα - σχόλια

ΛΑΪΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ

Η λαϊκή συνέλευση που έχει καθιερωθεί να γίνεται κάθε χρόνο τη μέρα του πανηγυριού έγινε και φέτος μέσα σε καλό πνεύμα διαλόγου. Πρόεδρος της συνέλευσης εξελγεί ο γιατρός Βασίλης Τόλης. Στη συνέλευση απολογήθηκε ο Πρόεδρος για τα πεπραγμένα των αποφάσεων της προηγούμενης Λ.Σ. Έγινε κριτική από χωριανούς για τα έργα που έγιναν και για αυτά που δεν έγιναν. Συζητήθηκε μετά το θέμα του νερού, της χαβούζας και της δεντροφύτευσης του Κορφόβουνου. Αποφάσεις που πάρθηκαν ήταν να ψάξουν για νερό, να φύγει η χαβούζα από τα Νοτέικα και καμιά απόφαση για την δεντροφύτευση του Κορφόβουνου, γιατί υπάρχουν αντιδράσεις από λίγους χωριανούς που θέλουν να βόσκουν τα γίδια τους.

Γ.Α.

ΑΘΛΗΤΙΚΑ ΝΕΑ

Ανοδος της Α.Ε. Αμπελοχωρίου «ΤΟ ΣΚΛΟΥΠΟ» στην Β' κατηγορία

Η άνοδος της ποδοσφαιρικής ομάδας του χωριού μας είναι πραγματικότητα. Η μεγάλη προσπάθεια, η δουλειά, η θέληση όλων Δ.Σ. και παιχτών, όλη την προηγούμενη χρονιά πέτυχε. Η ομάδα ήλθε δεύτερη στη βαθμολογική σειρά του ομίλου της και έτσι ανήλθε στην άλλη κατηγορία.

Όλο το Δ.Σ. κουράστηκε, δούλεψε πάρα πολύ και αξίζει τα συγχαρητήρια. Επίσης και η μεγάλη προσφορά του προπονητή κ. Κοντογιωργάκη, ο οποίος και φέτος προπονεί την ομάδα.

Για φέτος η ομάδα βρίσκεται σε δυσκολότερη θέση, γιατί η βοήθεια όλων μας ηθικά και οικονομικά είναι απαραίτητη. Ιδιαίτερα χρειάζονται περισσότερα χρήματα γιατί οι περισσότερες ομάδες του ομίλου είναι σε μακρινά χωριά του Νομού μας.

Το Δ.Σ. και ο Πρόεδρος της ομάδας Δημήτρης Γέροντας, παρακαλεί όλους μας για την συμπαράσταση ηθικά και οικονομικά της ομάδας και να δίνει το παρόν στους αγώνες που θα κάνει η ομάδα όπως και πέρυσι που ήταν σημαντική.

Φέτος το Δ.Σ. έκανε και οχτώ μετεγγραφές παιχτών από άλλες ομάδες μεταξύ αυτών και των παιδιών του χωριού μας Απ. Π. Μπαλωμένο, Χαρ. Χ. Μπαλωμένο, Κώστα Χρ. Κόκκινου και Χρήστο Παπαδημητρίου.

Το Δ.Σ. έστειλε επιστολή σ' όλους τους χωριανούς μας της Αμερικής μέσω του γιατρού Βασίλη Τόλη που ανέλαβε την υποχρέωση να διαβιβάσει την επιστολή, όπου ζητά απ' όλους την οικονομική βοήθεια της ομάδας.

Εμείς ευχόμαστε στην ομάδα κάθε επιτυχία με την καινούργια αθλητική χρονιά και την άνοδό της στην Α Κατηγορία.

Γ.Α.

Το φετεινό πανηγύρι

Αναμενόμενη ήταν η μικρή συμμετοχή των χωριανών στο φετινό πανηγύρι, αφού και φέτος πολλοί πενθούσαν από το θάνατο πολλών και νέων ανθρώπων καθώς και από το γεγονός ότι συνέπεσε σε μέρες εργάσιμες. Αυτό το τελευταίο ίσως να είναι η απάντηση στις πολλές «αδικαιολόγητες» απουσίες που εντοπίσαμε.

Η πρώτη μέρα κύλησε με τη Λαϊκή Συνέλευση στην πλατεία στην οποία συζητήθηκαν (σε σκλουπιώτικο στύλ) διάφορα θέματα και το βράδυ ο κόσμος γλάντησε στην πλατεία με ένα αρκετά καλό δημοτικό συγκρότημα. Όπως πάντα γενικός ο χορός αφού προτιμάται γιατί παρουσιάζει τα λιγώτερα μειονεκτήματα. Πάντως γνώμη μας είναι

πως ο πολιτιστικός μας Σύλλογος θα πρέπει να ορίσει κάποιον που να διαθέτει τα «προσόντα» ο οποίος να κατευθύνει τη σειρά του χορού και να δίνει λύσεις στις όποιες διαφορές προκύπτουν. Γιατί σχεδόν κάθε χρόνο παρουσιάζονται περιπτώσεις που δεν τιμούν το χωριό μας και τους φιλόξενους ανθρώπους του.

Από το μεσημέρι όμως της δεύτερης μέρας ο ουρανός άρχισε να συνεφιάζει και το απόγευμα άρχισε να βρέχει. Η βροχή κράτησε πολλές ώρες και είχε σαν συνέπεια να μη γίνει ο γενικός χορός, γεγονός που είχε να συμβεί ύστερα από πάρα πολλά χρόνια όπως μας είπαν οι γερόντοι του χωριού μας.

Ο κόσμος όμως γλάντησε και αυτό το βράδυ αφού μεταφέρθηκαν καρέκλες και τα όργανα στο ισόγειο του κοινοτικού καταστήματος.

Εκεί όπως μας είπαν έγινε ένα πάρα πολύ καλό γλέντι και το κέφι ήταν μεγάλο.

Τελειώνοντας τα σχόλια για το φετεινό πανηγύρι θα θέλαμε μέσω του περιοδικού να πούμε πως το πανηγύρι αποτελεί μέρος των πολιτιστικών εκδηλώσεων του χωριού μας και θα πρέπει οι πολιτιστικοί μας σύλλογοι να ενδιαφέρονται για την οργάνωσή του. Και βέβαια το πανηγύρι δεν πρέπει να είναι ο χορός τα βράδια στην πλατεία αλλά και μια σειρά άλλων εκδηλώσεων όπως αθλητικοί αγώνες, εκθέσεις φωτογραφίας και λαογραφικού υλικού, ομιλίες πάνω σε κοινωνικά θέματα ή θέματα υγείας κλπ.

Αυτά λείπουν και την ευθύνη σαφώς τη φέρουν οι πολιτιστικοί μας Σύλλογοι τους οποίους νομίζουμε πως θα πρέπει να απασχολήσει το θέμα.

Κ. Σ.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Αρκετοί όπως πάντα οι χωριανοί μας που προτίμησαν το χωριό για τις διακοπές τους. Το διάστημα 20 Ιουλίου έως 20 Αυγούστου το χωριό ήταν γεμάτο κόσμο και τα περισσότερα σπίτια ανοιχτά. Πολύλες οικογένειες από την Αθήνα, πολλοί γαμπροί και φυσικά όπως πάντα και για πολύ καιρό ο γιατρός Βασίλης Τόλης.

Φέτος ήρθε από την Αμερική και ο Χρήστος Γρηγ. Πάνος ο οποίος μάθαμε πως στενοχωρήθηκε πολύ που λόγω της βροχής δεν μπόρεσε να χορέψει τις κύκλες.

Κ. Σ.

Είμαστε σίγουροι ότι ο χωριανός μας εργολάβος Χρήστος Γ. Αλεξίου που ανέλαβε τις εργασίες του δρόμου Φορτώσι — Αμπελοχώρι προϋπολογισμού 70 εκατομ. με την αγάπη για το χωριό που τον διακρίνει θα ανταποκριθεί στις προσδοκίες των χωριανών μας όπως άλλωστε συνέβει και με τη γέφυρα της Πολιτσάς που την παρέδωσε αριστα κατασκευασμένη σε σύντομο χρονικό διάστημα.

ΕΚΛΟΓΕΣ ΙΟΥΝΙΟΥ 1989

ΤΜΗΜΑ ΑΝΔΡΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

	ΕΘΝ. ΕΥΡΕΚΕΣ		ΕΘΝ. ΕΥΡΕΚΕΣ	
Εγγεγραμμένοι	248	248	288	288
Ψήφισαν	185	185	218	218
Άκυρα	4	6	2	3
Λευκά	2	—	2	1
ΕΓΚΥΡΑ	179	179	214	214
ΕΛΛΑΔΑ				
ΠΑΣΟΚ	77	76	98	94
Ν.Δ.	25	17	35	29
ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ	74	76	77	79
Κ.Κ.εσ. Α.Α.	3	4		5
ΕΔΗΚ			1	
Ε.Α.Μ.			1	
Κ.Κ.Ε (μ-λ)			1	
Ε.Ρ.Υ.		1		1
ΕΠΕΝ		2		1
ΟΙΚΟΛΟΓΟΙ		1		2
ΑΚΕΠ		1		
Ε.Δ.Ο.Κ. (ο.κ. κίνημα)		1		
ΔΗΑΝΑ				2
ΑΜΕΣΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ				1

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

Γεννήσεις:

1. Η Κατερίνα Εξάρχου συζ. Γεωργίου Αναστασίου γέννησε αγόρι.
2. Η Λαμπρινή Γιωτάκη συζ. Σπύρου Παπαλουκά γέννησε κορίτσι.
3. Η Ευαγγελή Δήμου σύζ. Θεοδώρου Τασιούλα γέννησε αγόρι.
4. Η Όλγα Αλεξίου - Στραβοπόδη γέννησε αγόρι.
5. Η Γέροντα Ευαγγελία σύζ. του Γεωργίου Παλάσκα γέν. κορίτσι.
6. Η Τούλα Χουλιάρα συζ. Γιάννη Χρ. Σιώτου γέννησε κορίτσι.

Θάνατοι -

1. Ο Κώστας Σιώτος πέθανε στο χωριό στις 1 Ιουνίου 1989 σε ηλικία 91 χρόνων και τάφηκε στο χωριό.
2. Ο Δημήτριος Γ. Πάνου πέθανε στην Αθήνα στις 4/7/89 σε ηλικία 51 χρόνων και τάφηκε στην Αθήνα.
3. Ο Χαρίλαος Έξαρχος πέθανε στα Γιάννενα στις 5.9.1989 σε ηλικία 58 χρόνων και τάφηκε στα Γιάννενα.
4. Ο Χρήστος Αντωνίου πέθανε στα Γιάννενα από ατύχημα στις 9.9.89 σε ηλικία 70 χρόνων και τάφηκε στην Ανατολή Ιωαννίνων.

Νέοι φοιτητές - Σπουδαστές

1. Σπύρου Δημήτριος του Φάνη στην Ανωτ. Βιομηχανική Σχολή.
2. Σπύρου Ευδοκία του Ιωάννη στη Σχολή Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.
3. Παπαϊωάννου Ευαγγελή του Αποστόλη στη Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Κρήτης.
4. Δημητρίου (Ξεκάρφωτου) Ελένη του Οδ. Τεχν. Δασοπονίας ΤΕΙ Καρπενησίου.
5. Χρυσούλα Ιωάν. Νίκου — Φιλοσοφική Αθηνών (προερχόμενη από Πανεπιστήμιο Ιταλίας).
6. Γεώργιος Δημ. Νούτσος - Οδοντιατρική Αθηνών.
7. Βασιλική Νικολακοπούλου - Αλεξίου Αμερικανικό Κολέγιο.

